

Försoning i post-konfliktsamhällen

En fallstudie av rollen av narrativ i försoningsprocessen på
gräsrotsnivå och elitnivå på Nordirland

Abstract

In 1968, a thirty year- long conflict broke out in Northern Ireland between the Irish Republican Army and loyalist armed forces. It was a conflict concerning whether Northern Ireland should be a part of Great Britain or be united with Ireland. To deal with the aftermath of the conflict and the different narratives of the conflict, the need of reconciliation efforts has been vast.

This study aims to investigate the role of narrative in the reconciliation process at grassroot- and elite level in Northern Ireland. To analyze the reconciliation process, two theoretical frameworks will be applied. Firstly, Auerbach's reconciliation pyramid consisting of seven stages working with reconciliation, of which four stages will be used: acquaintance, acknowledgement, responsibility, and narrative incorporation. Secondly, the study will be based on Lederachs peacebuilding pyramid. The study uses the method of qualitative content analysis to investigate what the government at elite level and the local organizations at grassroots level said and did in their work towards reconciliation. The study shows that narrative plays a major role in changing attitudes of the warring parties from denial to acceptance of each other. The study indicates that the government and the organizations tend to prioritize acquaintance and acknowledgement.

Nyckelord: Auerbach, försoning, Lederach, narrativ, Nordirland

Antal ord: 9938

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Avgränsningar	2
1.3	Bakgrund	3
1.3.1	Konflikten.....	3
1.3.2	Försoningsprocessen	3
2	Teori och tidigare forskning	5
2.1	Tidigare forskning	5
2.2	Teoretiska ramverk.....	8
2.2.1	Olika nivåer i samhället.....	8
2.2.2	Narrativ.....	9
2.2.3	Summering av de teoretiska ramverken	10
3	Metod, design och material	11
3.1	Metod	11
3.2	Fallstudie och val av fall	12
3.3	Operationalisering	13
3.4	Material	14
4	Analys och diskussion.....	16
4.1	Elitnivå	16
4.1.1	Mötet	16
4.1.2	Erkännande	17
4.1.3	Ansvar	18
4.1.4	Narrativ inkorporering.....	19
4.2	Gräsrotsnivå	20
4.2.1	Mötet	20
4.2.2	Erkännande	21
4.2.3	Ansvar	22
4.2.4	Narrativ inkorporering.....	23
4.3	Jämförande diskussion av nivåerna.....	24
5	Slutsats.....	26

6	Referenslista	27
7	Analyserat material	31
7.1	Gräsrotsnivån	31
7.2	Elitnivån	32

1 Introduktion

För att konflikter inte ska återuppstå, måste grundorsakerna till konflikter förebyggas. Många forskare är överens om att en stabil, varaktig fred inte kan uppnås om konfliktklyftorna fortfarande är djupa. Därför har försoning blivit ett allt viktigare forskningsfält att studera för många forskare som undersöker post-konfliktsamhällen (Småberg, 2017: 305; Bar- Siman- Tov, 2004). Försoning är viktigt för att återställa relationer inom och mellan samhällen (Lederach, 1997: 26–29). Det handlar om att skapa solidaritet genom antingen en gemensam identitet, värderingar eller åtaganden i att försöka förhindra upprepning av det förflutna (Nagy, 2002: 326).

Behovet av försoning är särskilt viktigt i samhällen som har gått igenom en identitetsbaserad konflikt. Identitetsbaserade konflikter kännetecknas av misstro, fientlighet och känslor av offerskap. Det är en djupt rotad fientlighet som har sitt ursprung i känslan hos åtminstone en av parterna att den andra har fått sina legitima rättigheter på olagliga sätt (Auerbach, 2005b: 469; Auerbach, 2009: 294). I sådana kontexter ses försoning som en process av hur de olika sidorna behöver försonas med varandra och sluta se den andre som en fiende. Det är viktigt hur fredliga relationer kan uppnås mellan tidiga stridande parterna och hur olika narrativ av det förflutna kan accepteras av grupperna där de lär sig att leva med varandras olikheter (Lederach, 1997; Bar- Siman- Tov, 2004: 14).

I denna studie kommer försoning på Nordirland att studeras. Konflikten har sina rötter i splittrade politiska ideologier, religiösa identiteter och systematisk fattigdom, vilket har främjat djupa motsättningar mellan katolikerna och protestanterna (Skarlato m.fl., 2013: 5). Under slutet av 1960-talet till 1998 var en period av våld känd som ”The Troubles” mellan till stor del katolska nationalisterna och protestantiska unionister. Konflikten resulterade förutom i Långfredagsavtalet 1998 också i tusentals dödsfall och socioekonomiska skador som fortsätter att påverka samhällen (Reimer, m.fl., 2022: 194). För att ta hantera konfliktens efterföljder, har försoning blivit ett viktigare mål att eftersträva för att kunna återuppbygga samhället.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att bidra till forskningen om försoning i post-konfliktsamhällen. Detta genom att undersöka vilken roll narrativ spelar i försoningsprocessen på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå på Nordirland. Insatser från lokala organisationer och regeringen kommer att undersökas, vilket gör det möjligt att analysera hur dessa aktörer ser på rollen av narrativ i en försoningsprocess, hur de arbetar och deras mål med sitt arbete på både gräsrotsnivå och elitnivå. För att analysera försoningsprocessen kommer Auerbachs försoningspyramid och Lederachs fredsbyggande pyramid att tillämpas som teoretiska ramverk, vilket gör att de har möjlighet att bidra till det teoretiska studiet av försoning. Studiens relevans för freds- och konfliktforskning ligger i strävan efter att undersöka metoder för att gå vidare från utdragna konflikter.

Utifrån studiens syfte, är frågeställning: *vilken roll spelar narrativ i försoningsprocessen på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå på Nordirland?*

1.2 Avgränsningar

I post-konfliktsamhällen, är fredsbyggande en omfattande process där bland annat utveckling, statsbyggande och demokratisering är centrala delar av den fredsbyggande processen. Denna studie avgränsas till att undersöka försoning för att förbättra relationsbyggandet mellan protestanter och katoliker. Det diskuteras mycket om var i konfliktcykeln försoning ska komma in men denna studie är begränsad till att fokusera på försoningsinsatser efter att konflikten upphörde (Småberg, 2017: 307). De försoningsmekanismer som kommer att undersökas har styrts av studiens omfång och jag är medveten om att det finns andra mekanismer som är betydelsefulla i försoningsprocessen men som kommer att utelämnas. Studien kommer att undersökas genom att analysera lokala organisationer och regeringen som arbetar för försoning på gräsrotsnivå och elitnivå. Anledningen till denna avgränsning beror på att de har fått stor uppmärksamhet under försoningsprocessen samt att det finns relevant och tillgänglig material om dem.

1.3 Bakgrund

1.3.1 Konflikten

Nordirland är en del av Storbritannien, vars historia kännetecknas av etniska spänningar mellan protestanter och katoliker. Tvister mellan Irland och Storbritannien sträcker sig tillbaka till 1600-talet när Irland koloniserades av Storbritannien. Spänningarna ökade mellan dessa när Irland delades upp i nord och syd (UCDP, 2017). Under årtionde har de Irlandsvänliga minoriteterna katolikerna setts som ett hot av majoriteten, de brittiska protestanterna, som vill begränsa det katolska inflytandet och diskriminerar dem (International Alert, 2014: 7–12).

Från slutet av 1960-talet till undertecknandet av Långfredagsavtalet 1998 pågick den våldsamma perioden ”The Troubles” som involverade republikanska och lojalistiska väpnade grupper samt brittiska säkerhetsstyrkor. Konflikten är baserad på konkurrerande politiska och religiösa ideologier och grupperna har olika narrativ av det förflutna som är oförenlig med den andra sidans synvinkel (McKeown, 2013: 1–2, 5). Republikanska väpnade grupper, särskilt den irländska republikanska armén (IRA), har sitt ursprung från det katolska samfundet och ville inte att Nordirland skulle vara en del av Storbritannien utan kämpade för ett enat Irland. Lojalistiska väpnade grupper kom huvudsakligen från det protestantiska samfundet och inkluderade Ulster Volunteer Force (UVF) och Ulster Defence Association (UDA) som ville förbli en del av Storbritannien (Amnesty International, 2013: 9–10).

Till följd av våldet har mer än 3 600 människor dödats, tiotusentals skadats och många av dessa fall är fortfarande olösta. Den största delen av de som dog var personer som inte var associerade med de väpnade grupperna och som inte deltog i våldet. Kränkningar av mänskliga rättigheter av statliga aktörer och övergrepp av väpnade grupper begicks av alla sidor (Amnesty International, 2013: 9–10).

1.3.2 Försoningsprocessen

Behovet av försoning på Nordirland är stor. Konflikten avslutades genom Långfredagsavtalet 1998 med skapandet av ett parlament baserat på maktfördelning där den exekutiva och lagstiftande makten skulle fördelas lika mellan protestantiska och katolska representanter (UCDP, 2017). Försoningsförsök som har gjorts av regeringen inkluderar införandet av ”integrated/shared school” där skolor tillhandahåller delade klasser och aktiviteter för barn med olika bakgrund (Hansson & Roulston, 2021: 730; Reimer, 2022: 194). Vidare har regeringen tillsatt undersökningskommissionen ”The Historical Inquiries Team” (HET) som arbetar för lärdomar om situationen på Nordirland samt för att granska dödsfall (Amnesty International, 2013: 6–7). Dessutom har regeringen skapat en kommission som prioriterar offer och överlevare från konflikten. Slutligen har det införts statliga

workshops som arbetar för att förbättra relationen mellan grupperna (Consultative Group on the Past, 2017; 89, 96).

Lokala organisationer har också haft en viktig roll i försoningsprocessen. Efter Långfredagsavtalet blev många lokala organisationer involverade i försoningsaktiviteter. Organisationerna bidrar till att nå Långfredagsavtalet genom att lägga grunden för den politiska processen (Hancock, 2008: 203–204). Dessutom genom att hjälpa till att lindra spänningar, att återupprätta relationer som tidigare fanns och främja samhällsomvandling genom samhällsförsonande aktiviteter (International Alert, 2014: 66). Projekt som stöds av EU har också hjälpt till att utveckla positiva relationer och att öka organisationernas insatser på gräsrotsnivå (International Alert, 2014: 68)

2 Teori och tidigare forskning

2.1 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen om försoning i identitetsbaserade konflikter och försoning på Nordirland är utbredd och utgörs ofta av fallstudier, komparativa studier, diskursanalyser samt intervjuer.

En stor del av forskningsfältet om försoning fokuserar på rollen av övergångsrättvisa och sanningskommissioner (Aiken, 2010; Clarke, 2011; Daicoff, 2013). Boehle (2021) har exempelvis undersökt relationen mellan förlåtelse, försoning och rättvisa som viktiga komponenter i att återupprätta relationer mellan tidiga stridande parter. Andra forskare fokuserar på narrativ, identitet och lokala organisationer, vilket har forskats av exempelvis White (2007), Auerbach (2009) och Hancock (2014). Dessutom studeras försoning i relation till socioekonomiska, social-psykologiska och spirituella aspekter av hur man kan försonas samt bearbetning av trauma (Nagy, 2002; Rosoux, 2013).

Den tidiga forskningen om försoning handlar vidare om de olika definitioner som finns om försoning. Många forskare delar uppfattningen om att försoning är en relationsbyggande process istället för att se det som ett slutresultat. Det handlar om att försoning går bortom konfliktlösning och konflikttransformation, eftersom målet är att få konfliktparter att samexistera snarare än att fokusera på de formella stegen som tas av formella parter (Lederach 1997; Bar-Siman-Tov, 2004: 4; Auerbach, 2005b: 474–475). Andra forskare undersöker begreppen djup och tunn försoning (Auerbach, 2009: 303; Estamond, 2010: 5; Småberg, 2017: 306). I denna studie kommer Auerbachs definition av försoning att användas. Försoning ses som en djup och lång process med målet att förändra attityder från förnekelse hos de stridande parterna till acceptans och tillit för varandra (Auerbach, 2009: 292).

Forskningsfältet utgår från ett antal olika teoretiska ramverk, där Auerbach och Lederach är omtalade namn. Lederach beskriver vikten av långsiktigt engagemang efter konflikt i ett splittrat samhälle och bör etablera försoningsinitiativ på olika nivåer av samhället. Vidare menar Lederach att relationsbyggande är en viktig del av försoningsprocessen eftersom försoning leder till ökade möjligheter för de stridande parterna att ta del av varandras historia vilket främjar visionen om en delad framtid (Lederach, 1997: xvi, 150–151). Vad gäller Auerbach, har hon gjort många studier kring försoning, religion och förlåtelse (Auerbach, 2004; Auerbach, 2005a; Auerbach, 2005b). Hon argumenterar för att förlåtelse är en viktig komponent för att få ett slut på inomstatliga konflikter där målet är att tidigare stridande parter ska försonas.

Forskningen kring elitnivå och gräsrotsnivå varierar mellan att undersöka försoningsinitiativ, fredsbyggande initiativ eller inkludering av olika samhällsgrupper. Lederachs fredsbyggande pyramid är en välkänd teori som används för att undersöka försoning och fred på olika nivåer av ett samhälle (Lederach, 1997). En annan aspekt som är viktig att ta upp är forskningen om sambandet mellan nivåerna. Det illustrerar Björkdahl och Höglund (2013) i sin studie där de forskar kring friktionen mellan globala och lokala initiativ och undersöker olika svar som uppkom som ett resultat mellan aktörer och idéer i globala- lokala relationer. Ytterligare anser Hancock (2008), Rosoux (2009) och Ginty (2010) att försoningsprocesser bör ske både från top- down och bottom – up och att försoningsprocessen blir mer effektiv om den sker samtidigt på nivåerna. I denna studie undersöks inte sambandet mellan top- down och bottom – up men både jag och den tidigare forskningen analyserar vilken funktion eliter och gräsrotter har i en försoningsprocess, varför det är relevant för studien.

Forskning på elitnivån handlar om arbetet mot nationell försoning genom skapandet av fredsavtal, institutioner och lagar (Murphy, 2007; Sarkin, 2008). Till exempel undersöker Hancock (2008) och Wielenga (2014) betydelsen av sanningskommissioner som en viktig komponent i hur rättvisa ska skipas i afrikanska länder. Det kan undersöks på samtliga nivåer av samhället. Ett exempel på ett sådant samband undersöktes av Lundy och McGovern (2008) som visar på samspelet mellan internationellt stödda fredsoperationer och lokala förhållningssätt till försoning på Nordirland. När det gäller forskning på gräsrotsnivån, undersöker många forskare marginaliserade gruppers eller lokala organisationers roll i att främja försoningsarbetet, minska spänningar mellan grupper och bidra till samhällets stabilitet genom olika program och workshops (Hancock, 2008; Chandler, 2016; Krause m.fl., 2018; Astarita, 2020).

En del av forskningsfältet om narrativets roll i försoning handlar om sambandet mellan narrativ, konflikter och konfliktlösning. Till exempel skriver Hancock (2014: 443) om hur individer använder historiska narrativ för att rättfärdiga bilder av sig själva och av andra. Fortsatt menar han att en förståelse för gruppers narrativ kan bidra till konfliktförvandling och fred. Andra forskare (Adwan, 2001; Papadakis, 2008: 137–138; Stefansson, 2010) undersöker hur försök till skapandet av nya läroböcker som innehåller ett gemensamt narrativ från krigerna på Cypern och Israel- Palestina kan medföra ökad empati för varandras världsbilder. Dessutom menar Schreier (2008: 16) att narrativ kan avslöja sanningen om händelser under konflikter och är viktigt för att återuppbygga samhällen igen.

När det kommer till försoning på Nordirland mer specifikt har studier genomförts i olika sammanhang. Många forskare undersöker lokala organisationers roll i försoningsprocessen på Nordirland (Couto, 2001; White, 2007; Skarlato m.fl., 2013; Skarlato, 2016; Mitchell m.fl., 2016; Rice m.fl., 2021). Till exempel analyserar Kelleher och Johnson (2008) religiöst baserade gräsrotsinitiativ och hur dessa arbetar för att förbättra relationerna i samhällena. Det har även forskats mycket om rättvisa på olika nivåer av samhället och där många argumenterar för att personer på lokalnivå ska få sin röst hörd (Lundy & McGovern, 2008; Eriksson, 2009; Aiken, 2010; Lundy, 2011). Vidare undersöker Hancock (2008) och O’Leary (2018) fredsavtal och hur institutioner som skapats genom avtal kan medföra

fredliga processer. Andra forskare (Clegg, 2008; Auerbach, 2009; Hancock, 2014) undersöker rollen av identitetsbyggande och narrativ i konflikter och försoningsprocesser. Till exempel undersöker Clegg betydelsen av omförhandlingar av katolikernas/ protestanternas identitet där fredlig samexistens kan skapas. Det handlar om att de ska förbise delar av sin identitet som varit negativt skildrad och fokusera på de positiva delarna (Clegg, 2008: 86–88). Slutligen forskar en del om kyrkans roll vad gäller traumabehandling av konflikten och främja fred samt försoning inom lokala samhällen (Power, 2005; McDowell, 2021).

Utifrån den teoretiska forskningen, framkom det att ingen forskning gör en analys av försoning på Nordirland med både Auerbachs narrativteori och Lederachs fredsbyggande pyramid samt heller inte utifrån både gräsrotsnivå och elitnivå. Det kan bidra till litteraturen genom att man får en ökad förståelse vad gäller rollen av narrativ utifrån både ett statligt perspektiv och lokala organisationers perspektiv på Nordirland med hjälp av Auerbachs narrativteori och Lederachs fredsbyggande pyramid. Lederachs fredsbyggande pyramid används för att förstå försoningsprocessen och försoningsmekanismer på gräsrotsnivån och elitnivån på Nordirland. Det gör det möjligt att kunna dra slutsatser om vilka mekanismer som är mer eller mindre gynnsamma i försoningsarbetet. Teorin om narrativ används för att undersöka vilken roll narrativ spelar i försoningsprocesser på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå. Det gör det möjligt att kunna jämföra rollen av narrativ på två nivåer, istället för att endast fokusera på en nivå (Bar-Tal & Bennink, 2004: 27).

2.2 Teoretiska ramverk

2.2.1 Olika nivåer i samhället

När det kommer till studier av försoning på olika nivåer av samhället, är Paul John Lederach en framstående forskare inom freds- och försoningsfältet. Hans teoretiska ramverk handlar om hur post-konfliktsamhällen kan nå hållbar fred där antagonister försonats med varandra (Lederach, 1997: ix). Det skildras i hans fredsbyggande pyramid som speglar aktörer och deras roll i försoningsprocessen på gräsrotsnivå, mellannivå och elitnivå. I denna studie kommer elitnivån och gräsrotsnivån att användas, eftersom mitt intresse är att studera försoningsprocessen utifrån ett statligt perspektiv och ett lokalt perspektiv på försoningsarbetet.

De primära aktörerna på elitnivån är regeringen och politiska ledare som har makt och inflytande över befolkningen. Målet är att åstadkomma en förhandlad lösning där fredsgörare agerar som medlare mellan parterna. Vidare strävar aktörerna ofta efter eldupphör eller upphörande av fientligheterna för att uppnå en förhandlad lösning på konflikten. Det kan i sin tur leda till avtal som utmynnar i mekanismer för en politisk övergång från krig till fred. Dessutom kan även officiella ursäkter, nationella domstolar och kommissioner vara betydelsefulla strategier att använda sig av. Insatser på elitnivån medför ofta fortsatt försoningsarbete på övriga nivåer av samhället (Lederach, 1997: 38–41, 44–45).

På gräsrotsnivån bör det upprättas dialoger mellan stridande parter och förbättra deras relation. Aktörerna på denna nivå utgörs av basen av samhället och inkluderar personer som har en ledande roll i lokala icke-statliga organisationer som anordnar olika projekt för lokalbefolkningen och i det lokala samhället. Dessa personer har en förståelse för den rädsla och lidande som befolkningen lever med, varför de är viktiga att inkludera. På denna nivå inkluderas också lokala fredskommissioner och lokala program som anordnas av kyrkan som bidrar med psykosocial traumahantering. Ytterligare erbjuds utbildning i att hantera konflikter och våld i samhället och workshops som syftar till att minska fördomar. Dessa förslagen är av intresse för människor som har blivit utsatta och engagerade i konflikter på de allra nedersta nivåerna. Åtgärder som vidtas på gräsrotsnivå är avgörande för att minska konfliktens destruktivitet (Lederach, 1997: 42–43, 51–55).

2.2.2 Narrativ

Inom forskningsfältet om narrativ, är Yehudith Auerbach en omtalad forskare och hennes försoningspyramid är ett övergripande ramverk som är baserad på narrativteori och används för att analysera identitetskonflikter. Den underliggande idén med försoningspyramiden är att identitetskonflikter behöver försoning baserad på förändring av attityder för att läka såren hos de drabbade människorna (Auerbach, 2009: 304). Vid identitetskonflikter, jämfört med materiella konflikter där tvisten handlar om materiella frågor, anser en grupp att den andra gruppen diskriminerar dem, förnekar deras identitet och rätt som legitim aktör på den internationella arenan (Auerbach, 2009: 293–295).

Kopplat till identitet är narrativ som har en viktig roll i att skapa identiteter. Narrativ är historier på händelser som har inträffat eller pågår som skapas om den egna gruppen och den andra gruppen. Dessa berättelser beskriver ett visst perspektiv på trauman, offer och ära och kan handla om händelser innan, under eller efter krig (Auerbach, 2005a: 45; Auerbach, 2009: 293–300). Människor förstår sitt liv enligt de narrativ som är tillgängliga för dem (Webster & Mertova, 2007: 2). Vissa typer av narrativ är även viktiga för att bygga och upprätthålla gruppminnen, det vill säga kollektiva berättelser om en grupps historia som skapar en känsla av delad erfarenhet och kollektiv identitet (Daphi, 2017:18, 107–111). Slutligen menar Schreiter (2008: 15) att narrativ tillåter oss att utforska olika dimensioner av vår identitet genom att se oss själva och andra i samspel med olika aktörer och situationer.

Auerbachs pyramid består av sju steg i en försoningsprocess- olika sätt att arbeta mot försoning och hur de identitetsgrupper som är inblandade i konflikten samverkar. Utgångspunkten för försoningsprocessen är att *möta* motstridiga narrativ om konfliktens huvudproblem. Parterna sätter sig in i att olika berättelser finns och att dessa krockar och handlar om att kunskap om den andra uppnås. *Det andra steget* handlar om att erkänna att det andra narrativet finns, har en förståelse för den andra och erkänner de som autentiska och legitima. *Det tredje steget* handlar om att uttrycka empati för den andras svåra situation, alltså att parterna uttrycker empati mot den andre och att de kan identifiera sig med och förstå motpartens känslor. *Det fjärde steget* handlar om att ta ansvar för den andra personens påstådda svårigheter och parterna tar ansvar för vad de har gjort under konflikten. *Det femte steget* handlar om att man uttrycker beredskap för återbetalning för tidigare fel genom att offren får ersättning för det de har gått igenom. *Det sjätte steget* fokuserar på offentliga ursäkter, att parterna ber om ursäkt för saker de har gjort. *Slutligen handlar det sjunde steget* om narrativ inkorporering. Narrativ inkorporering innebär enligt Auerbach om eftersträvan att införliva motsatta narrativ i accepterade ömsesidiga berättelser om det förflutna. Att de olika narrativen införlivas i ett gemensamt narrativ inkluderar ömsesidiga syn på det förflutna och en gemensam vision för framtiden (Auerbach, 2009: 303–311).

Av dessa sju steg kommer fyra steg att användas för att analysera och förklara försoningsprocessen på Nordirland, vilka är *mötet, erkännande, ansvar* samt *narrativ inkorporering*. Dessa stegen kommer att användas eftersom det har varit större tillgång av material på de steg än på resterande tre. Dessutom är de relevanta

för nivåerna eftersom alla steg går att applicera på gräsrotsnivån och elitnivån, vilket inte de andra tre stegen kan. Hur stegen vidare kan studeras i materialet kan hittas under underrubrik 3.3.

Det är slutligen viktigt att notera att försoningspyramiden är en idealmodell. Det innebär att pyramiden varken beskriver eller förklarar faktiska utvecklingar i en försoningsprocess. Konstruktionen av pyramiden och stadierna behöver heller inte betyda att det ena kommer efter det andra eller att alla måste uppfyllas för att nå en full försoning, även om stadierna i basen kan ses som en grund för de i toppen (Auerbach, 2009: 304, 310).

2.2.3 Summering av de teoretiska ramverken

För att sammanfatta de teoretiska ramverken för denna studie, kommer Lederachs fredsbyggande pyramid att användas för att förstå försoningsprocessen och försoningsmekanismer på gräsrotsnivå och elitnivå. I kombination med detta, kommer min studie att utgå från Auerbachs teoretiska tankar om narrativ för att förstå rollen av narrativ på gräsrotsnivå och elitnivå utifrån ett statligt perspektiv och lokala organisationers perspektiv. Dessutom kommer Auerbachs definition av försoning att användas, där försoning definieras som en djup och lång process med målet att förändra attityder från förnekelse hos de stridande parterna till acceptans och tillit för varandra.

3 Metod, design och material

3.1 Metod

Studien syftar till att beskriva vilken roll narrativ har i försoningsprocessen på gräsrotsnivån jämfört med elitnivån på Nordirland. Utifrån forskningsfrågan och syftet kommer studien att genomföras som en fallstudie. Fallstudien kommer att göras genom de teoretiska ramverk som tidigare beskrivits och metoden för kvalitativ innehållsanalys. Genom att göra en kvalitativ innehållsanalys går det att beskriva vilken roll narrativ har i försoningsprocessen på Nordirland på gräsrotsnivån och elitnivån. Vidare kommer rollen av narrativ hos olika lokala organisationer och regeringen att undersökas genom att leta efter ett specifikt tema i dokument, uttalanden och på deras hemsida. Dessutom kommer statliga och icke-statliga rapporter att analyseras. De utvärderar försoningsprocessen och analyseras genom att undersöka hur narrativ kan ses i utvärderingarna av försoningsprocessen.

Valet av att använda en kvalitativ innehållsanalys som en metod för denna studie, har styrts av tillgången av material. Anledningen till valet av att göra en innehållsanalys och inte en narrativanalys, är att syftet med studien inte är att undersöka människors upplevelse av världen som är skildrad genom deras berättelser i dagböcker, intervjuer eller bilder, vilket Webster och Mertova pekar på att en narrativanalys bör innehålla (2007:3). Innehållsanalys används som en analys av textinformation för att utforska frågor som avsikter, attityder och uppfattningar. Det är speciellt lämpad för textanalys av officiella dokument (som regeringsrapporter, utvärderingar av program, beskrivningar av programaktiviteter, rapporter från skolor eller juridiska dokument), kulturella dokument (som nyhetsartiklar) och personliga dokument (som dagböcker) (Halperin & Heath, 2017: 345).

Innehållsanalys är en diskret datainsamling, till skillnad från indiskret datainsamling som intervjuer och undersökningar (Halperin & Heath, 2017: 345). Att samla in data på diskreta sätt har ett antal fördelar. Den största fördelen är att den kan minska partiskhet, eftersom om intervjuer skulle ha genomförts, skulle jag ha varit tvungen att hantera att folk kommer till intervjuer med fördomar och idéer om hur de ska bete sig i en intervjumiljö. Vidare går det även att svara på frågor om tankar eller uppfattningar utan att introducera den fördom som följer med påträngande datainsamlingsmetoder som intervjuer eller undersökningar (Halperin & Heath, 2017: 345).

Innehållsanalys kan vara antingen kvalitativ där forskaren fokuserar på latent material eller kvantitativ där man fokuserar på manifest material. Med kvalitativ

innehållsanalys intresserar forskaren sig för (dolda) betydelser, sammanhang, normer, värderingar och syften inom en text genom att forskaren läser mellan raderna eftersom det inte är observerbart, vilket är vad som kommer att letas efter i mitt material. En kvantitativ innehållsanalys är snarare en objektiv och systematisk analys av innehåll som är lätt att observera, till exempel genom att räkna antal ord, fraser som uppkommer i texten (Halperin & Heath, 2017: 346).

3.2 Fallstudie och val av fall

Denna studie är en fallstudie av Nordirland. Fördelen med att göra en fallstudie är att det ger en djupgående analys av ett specifikt fall. Det kan bidra med ny kunskap till den akademiska litteraturen om det specifika fallet, säga något mer generellt om forskningsämnet och engagera sig med bredare akademiska debatter som kan appliceras till andra kontexter. Genom att göra en fallstudie får studien en hög intern validitet, det vill säga att fokus är på ett fall där teorin och resultatet har ett kausalt samband (Halperin & Heath, 2017: 214–217). Däremot skulle en komparativ studie kunna vara ett alternativ att utföra studien på, vilket skulle öka studiens generaliserbarhet (Halperin & Heath, 2017: 217–218). Men för att få en djupgående analys, lämpar sig en fallstudie av Nordirland eftersom det ger mig utrymme att undersöka rollen av narrativ på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå.

Det sociala fenomen som ska undersökas i denna studie är narrativets roll i försoningsprocessen på Nordirland. Valet av Nordirland som ett fall av försoning valdes av olika skäl. Försoningsprocessen på Nordirland är ett utforskat område men bristen på forskning om rollen av narrativ i försoningsprocesser gjorde valet av Nordirland till ett intressant fall. Liksom konflikten i Nordirland, har försoningsprocessen varit en av de längsta processerna både när det gäller den tid som har krävts för att nå fredsavtalet och i den tid som krävs för att implementera avtalet. Dessutom har Nordirland gjort framsteg från konflikten till etablerandet av lokala och statliga försoningsmekanismer (Hancock, 2008: 203). Därför är det ett intressant fall att undersöka eftersom det funnits tid för framväxten av försoningsmekanismer.

3.3 Operationalisering

De teoretiska koncept som kommer att analyseras är försoning på gräsrotsnivå och elitnivå samt fyra av de sju stegen i Auerbachs försoningspyramid. För att studien ska få en hög intern validitet, behöver den teoretiska definitionen överensstämja med de operationaliserade definitionen, vilket innebär att studien undersöker vad som faktiskt ska undersökas (Halperin & Heath, 2017: 149). För att underlätta analysen, har ett klassificeringsschema skapats vilket gör det möjligt att klassificera vilken roll narrativ spelar hos lokala organisationer och regeringen på gräsrotsnivå och elitnivå. Därmed går det att analysera vad organisationerna och regeringen säger och gör i sitt arbete, vilket ger en omfattande bild över deras arbete och vad de tycker är viktigast i en försoningsprocess.

På både gräsrotsnivån och elitnivån kommer de fyra stegen att analyseras och sedan jämföras under underrubriken 4.3. Dessa stegen är jämförbara eftersom operationaliseringen av stegen är likvärdiga när de undersöks på gräsrotsnivån och elitnivån. När det gäller operationalisering av gräsrotsnivån och elitnivån, baseras det på Lederachs definition av nivåerna (se underrubrik 2.2.1). Utifrån hans definition av gräsrotsnivå kommer lokala organisationer att undersökas, vilka inte är statliga och anordnar projekt för lokalbefolkningen. På elitnivån syftar studien till att undersöka statliga initiativ (som olika idrottsevenemang, ”storytelling” samt statliga institutioner), kommissioner, offentliga uttalanden och skolsystemet (statlig mekanism som ska implementeras på lokalnivå).

Frågorna som ställs i klassificeringsschemat kommer att utgöra grunden för studien när rollen av narrativ i försoningsprocesser analyseras bland lokala organisationer och regeringen. De är utformade för att undersöka försoningsförsök av lokala organisationer och regeringen samt hur de ser på rollen av narrativ. Forskningsfrågan överensstämmer med de teoretiska definitionerna av de fyra stegen av försoning. Frågorna kommer att användas som en riktlinje när litteraturen analyseras, snarare än att direkt svara på dem.

De operativa definitionerna av de fyra stegen som kommer att analyseras i litteraturen beskrivs i klassificeringsschema nedan och en lista över materialet för nivåerna/ stegen finns under rubriken ”analyserat material”.

Narrativ	Gräsrotsnivån	Elitnivån
Mötet	Hur kan man se arbetet för att integrera personer från olika grupper och låta de mötas eller sprida kunskap om olika perspektiv i lokala organisationers visioner, projekt och rapporter?	Hur kan man se arbetet för att integrera personer från olika grupper och låta de mötas eller sprida kunskap om olika perspektiv i statliga initiativ: idrottsevenemang, ”storytelling” samt statliga institutioner?
Erkännande	Hur kan man se arbetet för att integrera personer och få de att förstå och erkänna deras respektive narrativ som legitima i lokala organisationers visioner, projekt och rapporter?	Hur kan man se arbetet för att integrera personer och få de att förstå och erkänna deras respektive narrativ som legitima i kommissioner och utredningar?
Ansvar	Hur kan man se arbetet för att få människor att ta ansvar för sina handlingar och ett sanningsenligt och rättvist samhälle i lokala organisationers visioner, projekt och rapporter?	Hur kan man se arbetet för att få människor att ta ansvar för sina handlingar och ett sanningsenligt och rättvist samhälle i offentliga ursäkter?
Narrativ inkorporering	Hur kan man se arbetet för att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna och uppnå full integration för hela befolkningen i lokala organisationers visioner, projekt och rapporter?	Hur kan man se arbetet för att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna och uppnå full integration för hela befolkningen i skolsystemet och projekt?

Tabell 1: ett egengjort klassificeringsschema över narrativstegen och nivåerna som är baserad på Auerbachs försoningspyramid (Auerbach, 2009).

3.4 Material

Valet av material kommer att baseras på de operationaliserade variablerna. Under studien kommer material som utvärderade rapporter av försoningsprocessen, rapporter gjorda av lokala organisationer och den nordirländska regeringen att användas. Dessutom kommer officiella ursäkter i nyhetsartiklar att analyseras som är från den irländska republikanska armén, den dåvarande partiledaren, Gerry Adams, från det irländska- republikanska partiet Sinn Fein och den brittiska regeringen. Materialet ger olika perspektiv på försoningsprocessen på Nordirland och ska tillsammans ge en heltäckande bild av situationen.

Vidare kommer studien och de empiriska resultaten att grundas på en analys av organisationernas och regeringens uppsatta visioner, projekt och rapporter som skildrar att de arbetar för försoning. Genom detta material kan uttalanden och handlingar som organisationerna och regeringen har gjort urskiljas. Detta ligger

därmed i linje med studiens syfte. Genom att kombinera material från både ett statligt och icke- statligt perspektiv och använda mig av nyhetsartiklar, statliga och lokala organisationers dokument, gav det en omfattande helhetssyn på försoningsprocessen och vilken roll narrativ spelar i det.

För denna studie identifierades skolsystemet, offentliga uttalanden, statliga initiativ och kommissionen som de relevanta statliga mekanismerna. Vidare fanns dokument om dem och deras försoningsarbete på deras respektive hemsida som är tillgänglig för allmänheten, samt även av olika organisationer som utvärderat deras arbete.

Ytterligare har sju lokala organisationer valts för studien eftersom de arbetar lokalt för försoning på gräsrotsnivå. De har systematiskt valts genom databasen *Peace Insight* under fliken ”platser” där man kan välja land och tillhörande fredsbyggande organisationer (Peace Direct). På organisationernas respektive hemsida kunde man söka efter projekt och uttalanden kring vem de är, vad de gör och hur de arbetar. Vissa av organisationerna är listade som organisationer som arbetar för försoning på Nordirland. Eftersom organisationerna beskrivs som att de arbetar för försoning, är detta deras huvudområde och sannolikheten är stor att de har en syn på försoning som viktig på Nordirland. Genom att göra på detta sätt, kunde material insamlas som förklarar både deras syn av deras arbete samt redogörelse för deras arbete. En lista över materialet för de två nivåerna och stegen finns under rubriken ”analyserat material”.

Källkritik kan även riktas mot materialet. Många av organisationerna är beroende på donatorer för att kunna fortsätta med sitt arbete, vilket innebär att de kan anpassa sitt arbete på deras donatorers förväntningar eller framställa sitt arbete mer gynnsamt och därför är det viktigt att vara kritisk till hur de beskriver sig själva. För det är viktigt att vara källkritisk till informationen som organisationerna och regeringen ger ut eftersom de visar en bild av försoningsarbetet och inte andra delar av samhället, vilket kan göra att analysens innehåll kan bli vinklat.

4 Analys och diskussion

4.1 Elitnivå

I denna del kommer material från fyra av de sju stegen på Auerbachs försoningspyramid att analyseras (mötet, erkännande, ansvar och narrativ inkorporering) genom att undersöka regeringens försoningsarbete. En lista över materialet för elitnivån och stegen finns under rubriken ”analyserat material”.

4.1.1 Mötet

Det första steget som ska analyseras är mötet som handlar om att möta motstridiga narrativ om konfliktens huvudproblem. Studien syftar till att undersöka hur man kan se arbetet för att integrera personer från olika grupper och låta de mötas eller sprida kunskap om olika perspektiv i idrottsevenemang, ”storytelling” samt statliga institutioner.

Regeringen arbetar med att göra olika grupper mer bekanta med andras narrativ. Det märks i deras strävan att sammanföra människor från olika grupper i idrottsevenemang. Till exempel redogör det nordirländska departementet för sport i sin beskrivning för visioner på sin hemsida att de arbetar med att sammanföra personer från olika bakgrunder, vilket är i linje med steget för mötet (Department for Communities). Regeringen eftersträvar en kultur av sammanhållning och använder ord som inkludering, aktivt deltagande och ärlighet i sin vision där sport kan hjälpa till att överbrygga samhällsklyftor. Det framkommer i en rapport skriven av departementet att de eftersträvar ett inkluderat samhälle där människor i alla åldrar och bakgrunder respekteras och accepteras, vilket sport kan bidra till (Department for Communities, 2021: 20–21). Detta går även att utläsa från rapporten om programmet, kallad ”The Together: Building a United Community Strategy”, där regeringen skriver att sport som fotboll är ett bra verktyg för att människor ska kunna bekanta sig med andra narrativ och minska samhällets uppdelningar (Northern Ireland Executive, 2013: 37, 57).

Projekt som främjar integration och olikhet kan antas arbeta med delen av försoningen för möte mellan personer. Många av organisationerna arbetade med projekt i syfte att introducera människor till andra perspektiv. Till exempel inrättades projektet ”Sport Matters” som handlar om att sport är till för alla där samhällen möts, tar del av varandras upplevelser vilket ökar den sociala sammanhållningen och främjar goda relationer. De anger vidare i sina

beskrivningar, mål och visioner att de på något sätt arbetar med mångkultur och att sammanföra människor från olika etniciteter. De använder ord som kunskap, respekt, rättvisa, social sammanhållning som ska främja integration och olikhet, vilket därför kan ses som ett uttryck för mötet (Department for Communities, 2010: 3,11, 13, 40).

Ett annat projekt av regeringen som arbetar med delen av försoningen för möte mellan personer är ”storytelling”. För många offer är ”storytelling” ett sätt att konfrontera sitt förflutna och dela historier om sina erfarenheter av konflikten med andra. I dessa projekt delar många grupper och individer sin åsikt om att ”storytelling” är en avgörande del i en konfliktransformationsprocess genom att projekten låter personerna reflektera över det förflutna. Det är ett viktigt sätt att hedra livet för dem som förlorades under konflikten och ger tröst för dem som har upplevt trauma eller förlust. ”Storytelling” är också ett sätt att bygga upp samhället igen, peka på det förflutnas brister och forma beslutsamhet för en annan framtid (Consultative Group on the Past, 2009: 96–99).

Regeringen har även tillsatt fyra institutioner gällande hur grupperna kan hantera sitt förflutna, erkänna offers lidande och främja försoning där grupperna kan bekanta sig med andra narrativ, vilket är vad steget om mötet handlar om. Detta bestämdes i en politisk överenskommelse, kallad ”Stormont House Agreement”, mellan den brittiska och irländska regeringen samt en majoritet från den nordirländska regeringen 2014. En av dessa institutioner är ”Oral History Archive” som är en central plats för människor oavsett bakgrund att mötas, dela erfarenheter och narrativ med varandra som är kopplade till konflikten (Stormont House Agreement, 2014: 5). Genom att lyssna på perspektiv från andra som var inblandade i konflikten, kan protestanterna och katolikerna därmed få en ökad empati för varandra vilket kan vara ett steg mot någon form av försoning.

4.1.2 Erkännande

Det andra steget som ska analyseras är erkännande som handlar om att erkänna varandras narrativ. Studien syftar till att undersöka hur man kan se arbetet för att integrera personer och få de att förstå och erkänna deras respektive narrativ som legitima i kommissioner och utredningar. För många familjer finns en önskan över att se de ansvariga ställas inför rätta (Amnesty International, 2013: 15, 16). Däremot finns inget policyramverk från regeringen eller någon sanningskommission eller tribunal som hanterar det förflutna och arbetar för erkännande av konfliktparternas handlingar. Istället har det inrättats olika organ som arbetar för att erkänna grupperns narrativ, arbetat för försoning och undersöker historiska brott relaterat till konflikten (Aiken, 2010: 167, 175; Skarlato, 2016: 163).

Regeringen arbetar för att integrera personer och få de att förstå och erkänna grupperns respektive narrativ som legitima. Det märkas i deras arbete i olika kommissioner och utredningar. Till exempel inrättades organet HET som tillhör polisväsendet och granskar dödsfall som är relaterat till konflikten. HET arbetar för att ge tröst till offer och deras anhöriga i konflikten samt fastställa om det finns bevismaterial som kan tas vidare (Consultative Group on the Past, 2017: 107). I en

utvärderande rapport av Amnesty International går det att tolka att HET har blivit allmänt respekterat för deras förmåga att vara en viktig källa till sanning och officiellt erkännande till sörjande familjer genom att samla faktabevis kring deras nära och käras död (Amnesty International, 2013: 21, 22), vilket är i linje med det andra steget; erkännande. I en rapport av kommissionen för offer och överlevare används ofta ordet sanning som ett sätt att uttrycka erkännande på, och de belyser att HET har försett många familjer med sanning (McAllister mfl., 2012: 77).

Ett ytterligare organ är ”The Commission for Victims and Survivors for Northern Ireland” som arbetar med att hantera lidandet hos offer och överlevare. Visioner som redogörs på deras hemsida överensstämmer med steget som handlar om erkännande. De använder ofta fraser som att integrera personer och få de att förstå och bekräfta grupperns respektive narrativ som legitima, vilket kan vara ett sätt att uttrycka erkännande på. De skriver att alla offer och överlevande ska ha rätt till att bli hörda, att bli respekterade och att erkänna händelser från det förflutna för att kunna bygga en bättre framtid (Commission for Victims and Survivors).

Kommissionen för offer och överlevare har anordnat olika projekt, workshops och forum som arbetar med delen av försoningen för erkännande av varandras narrativ. Deras forum, kallad ”The Victims and Survivors Forum”, inkluderar grupper som är fientliga eller misstänksamma mot varandra där dessa bekantar sig med varandra genom att dela sina rädslor och misstankar vilket kan förbättra dialoger och relationer mellan dem (Consultative Group on the Past, 2017: 89). Dessutom anordnas workshops som främjar erkännande och sanning. Många överlevare har uttryckt behovet av få erkännande för deras skador och lidande de har fått utstå samt få höra sanningen om vad som hände, vilket var anledningen till att de hade workshops där de kunde diskutera detta (Commission for Victims and Survivors, 2014: 22–27).

4.1.3 Ansvar

Det tredje steget som ska analyseras är ansvar som handlar om att konfliktparterna tar ansvar för vad de har gjort under konflikten. Min studie syftar till att undersöka hur man kan se arbetet för att få människor att ta ansvar för sina handlingar och ett sanningsenligt och rättvist samhälle i offentliga ursäkter. Många offer och anhöriga uttrycker en önskan om att få veta sanningen (Amnesty International, 2013: 16). Ett sätt där ansvariga kan ställas inför rätt och ta sitt ansvar för sina handlingar är genom offentliga ursäkter, vilket är i linje med steget som handlar om ansvar. Detta skildras i rapporten av ”Commission for Victims and Survivors” där de belyser sin vision med rättvisa och använder ofta ord som ansvar, ställas inför rättvisa, konfliktens händelseförlopp (McAllister mfl., 2012: 76).

Att konfliktparter tar ansvar för sina handlingar är en viktig del i försoningsprocessen. Den brittiska regeringen har offentligt bett om ursäkt för de mord som inträffade på folkmassor vid en medborgarrättsdemonstration i Derry/Londonderry 1972, vilket fick namnet ”Bloody Sunday”. Detta är även något premiärministern David Cameron beklagade eftersom han menade att agerandet var

fel och berättar hur förkrossad han var (BBC, 2010; BBC, 2022). I april 2002 gjorde IRA ett uttalande till de brittiska och irländska regeringarna som inkluderade ursäkter till familjer och vänner till "icke-stridande" som dödats och skadats av IRA:s handlingar, samt erkände sorgen och smärtan hos familjerna till kombattanter på alla sidor. IRA utfärdade också ursäkter för vissa specifika individers dödsfall. I nyhetsartikeln går det att utläsa att de talar om rättvisa eftersom de använder fraser som "att de tar ansvar för det förflutna" och "de som de har skadats" samt är engagerade i fredsprocessen (BBC News, 2002; Irish Times, 2003).

Andra offentliga ursäkter har gjorts av tidigare brittiska premiärministrar och den dåvarande partiledaren, Gerry Adams, från det irländska-republikanska partiet Sinn Fein. Den dåvarande premiärminister David Cameron utfärdade en officiell ursäkt till familjen Finucane 2011 för lojalistgruppen UDA:s maskopi i mordet på den kända Belfastadvokaten Pat Finucane. Cameron menade att det var en av de sorgligaste stunderna i landets historia (McDonald & Bowcott, 2012; BBC News, 2013a). Slutligen, i januari 2013 går det att utläsa i en nyhetsartikel från BBC att Gerry Adams bad om ursäkt till familjerna till medlemmar av de irländska statsstyrkorna som dödades av republikaner under konflikten (BBC News, 2013b). Ord som ofta används i de ovan nämnda nyhetsartiklarna är ursäkt, rättvisa, orättvis behandling och felaktigt agerande, vilka kan vara sätt att uttrycka ansvarighet på.

4.1.4 Narrativ inkorporering

Det fjärde steget som ska analyseras är narrativ inkorporering som handlar om att införliva motsatta narrativ i accepterade ömsesidiga berättelser om det förflutna. Studien syftar till att undersöka hur man kan se arbetet för att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna i och uppnå full integration för hela befolkningen i skolsystemet och projekt. Ett av huvudmålen för regeringen verkar vara narrativ inkorporering. Att bygga en enad gemenskap och förbättra relationerna i samhället är viktigt att uppnå. Till exempel redogör regeringen i sin rapport om sin strävan att bygga ett integrerat samhälle, att de på något sätt arbetar för att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna. I rapporten framkommer det att regeringen eftersträvar ett enat samhälle och använder ord som inkludering, integration, tolerans och olikheter, vilket kan vara ett sätt att uttrycka strävan efter narrativ inkorporering (Northern Ireland Executive, 2013: 3–4).

Regeringen har infört programmet "The Together: Building a United Community Strategy" där de skriver att visionen är att bygga ett enat samhälle baserad på lika möjligheter och önskvärdheten av goda relationer. Ett samhälle som stärks av sin mångfald, alla kan umgås tillsammans och är fri från fördomar, hat och intolerans. Vidare är målet att skapa en gemenskap där olikheter inte begränsar individers livsmöjligheter och där alla platser är tillgängliga för alla oavsett bakgrund. Regeringen menar att unga personer bidrar på ett mycket positivt sätt till ett mer inkluderat samhälle genom att förbättra relationerna mellan varandra (Northern Ireland Executive, 2013: 2,5, 43, 53).

Ett sätt där regeringen arbetar mer specifikt för narrativ inkorporering är i utformningen av ett inkluderat skolsystem. Ett sådant initiativ är konceptet "delad

undervisning” som innebär att barn och ungdomar från olika bakgrunder får möjligheter att lära sig tillsammans. På departementet för skolans hemsida framkommer det att regeringen arbetar för att uppnå full integration för hela befolkningen. De skriver att de främjar respekt för identitet, olikhet, sammanhållning i samhället och delad utbildning för både protestanter och katoliker, vilket kan vara ett sätt att uttrycka strävan efter narrativ inkorporering (Department of Education, a). Personers attityder kring delad undervisning går att urskilja i en undersökning från 2019 av den nordirländska regeringen. I undersökningen framkommer det att 68% av intervjupersonerna är öppna för delade skolor och 63% av skolorna var involverade i delad undervisning med en annan skola (Statistics and Research Branch, 2019: 4, 15), vilket tyder på en viss ansträngning för ett mer inkluderat samhälle.

Regeringen försöker även att implementera ”integrerade undervisning”. Departementet för utbildning redogör i sin beskrivning för mål på sin hemsida att de arbetar för ett enat samhälle, vilket är i linje med steget för narrativ inkorporering. Departementet skriver dessutom att syftet med integrerade utbildning är att inkludera barn med både katolsk och protestantisk bakgrund i en skola så de utbildas tillsammans (Department of Education, b). Vidare skriver de att deras vision för integrerad utbildning är ett samhälle där alla barn kan uttrycka sin egen identitet och kultur samt ha en förståelse för andras kultur, vilket de menar främjar försoningen i Nordirland (Northern Ireland Council for Integrated Education). Det framkommer i en intervju i The Guardian där studenten Abby menar att integrerad undervisning är viktigt för att förhindra segregation och möjliggör att personer kan leva sida vid sida (Wallace, 2021).

4.2 Gräsrotsnivå

I denna del kommer material från fyra av de sju stegen på Auerbachs försoningspyramid att analyseras (mötet, erkännande, ansvar och narrativ inkorporering) genom att undersöka lokala organisationers försoningsarbete. En lista över materialet för gräsrotsnivån och stegen finns under rubriken ”analyserat material”.

4.2.1 Mötet

Det första steget som ska analyseras är mötet. Studien syftar till att undersöka hur man kan se arbetet för att integrera personer från olika grupper och sprida kunskap om olika perspektiv i lokala organisationers visioner och projekt. Alla av de sju organisationerna arbetade för att göra de olika grupperna mer bekanta med andras narrativ. Många av organisationerna redogör i sin beskrivning för mål och visioner som de arbetar med för att sammanföra människor från olika religioner och bakgrunder, vilket är i linje med det första steget. Andra nyckelord som ofta hittas

är olikheter, få kunskap, relationsbyggande och dialogskapande. Till exempel redogör Corrymeela, Healing Through Remembering och Co-operation Ireland i sina visioner att de arbetar för att sammanföra personer oavsett bakgrund eller etnicitet och lägger stor vikt vid att man ska lyssna på varandras berättelser (Corrymeela, u.å.; Co-operation Ireland, u.å., a; Healing Through Remembering, u.å., a).

Projekt som främjar integration och olikhet kan antas arbeta med delen av försoningen för möte mellan personer. Många av organisationerna arbetar med projekt gällande att integrera personer från olika grupper. Speedwell Trust sammanför barn med olika bakgrund genom aktivitetsprojekt som idrott för att främja samarbete och vänskap, vilket är ett praktiskt exempel på en organisation som arbetar för det första steget (Speedwell Trust, u.å., a).

Några av organisationerna arbetade framför allt med ”storytelling” som ett sätt att sammanföra människor på. Till exempel har ”Healing Through Remembering” anordnat projekt för ”storytelling” där människor som har drabbats av konflikten samlas och delar med sig av sina upplevelser av konflikten, vilket medför en djupare förståelse av konflikten (Healing Through Remembering, u.å., b: 55–56). Projektet har spelat en stor roll för att hjälpa människor att hantera arvet från det förflutna och för att etablera nya perspektiv (International Alert, 2014: 67). Dessutom har Corrymeela anordnat en sommarskola där människor från olika sidor av konflikten delar med sig av sin historia, för att de ska lära sig att utveckla relationer mellan samhällen och utveckla empati för varandra (Corrymeela, 2019).

Ytterligare finns det program som specifikt prioriterar mötet med olika människor. Youth Link och Community Dialogue är ett exempel på organisationer som arbetar mot detta, där ungdomar från olika bakgrunder får ta del av varandras narrativ. Youth Link har anordnat ”Kairos project” som handlar om att bygga en gemensam framtid, där katoliker och protestanter i åldrarna 15–17 bekantar sig med varandra. Ungdomarna diskuterar frågor rörande hur identitet och kultur är formade, lära sig om andras traditioner och förbättrar förtroende samt relationer inom sina grupper. Vidare uppmuntras de att lyssna på och berätta för varandra i workshops om sina funderingar om konflikten. Syftet är att bygga relationer mellan grupper som gör det möjligt för dem att arbeta för försoning och uppskatta varandras likheter och olikheter (Youth Link u.å., a: 10,11).

4.2.2 Erkännande

Det andra steget som ska analyseras är erkännande. Studien syftar till hur man kan se arbetet för att få personer att erkänna sina narrativ som legitima i lokala organisationers visioner och projekt. De organisationer som analyserades under steget om möte, arbetar på liknande sätt med steget för erkännande. För organisationerna som försöker göra människor bekanta med den andra gruppen, försöker också att integrera personer. Därför kan projekt som nämndes i förgående underrubrik, exempelvis ”Kairos project”, i viss uträkning ses arbeta för erkännande eftersom de arbetar för relationsbyggande och strävandet efter acceptans (Youth Link, u.å., a: 10,11). Mål som redogörs av organisationerna som

korresponderar med steget erkännande inkluderar relationsbyggande, skapa medvetenhet, ömsesidig respekt, bygga tillit, sammanhållning, samt främja förståelse för andra. Ord och fraser som organisationerna ofta använder för att beskriva deras visioner och mål är ”främja dialog och tillit”, ”skapa positiva relationer ” och ” acceptans, tolerans” (Youth Link, u.å., b; Community Dialouge, u.å., a; Co-operation Ireland, u.å., b).

En övning som är vanligt bland tre av organisationerna är dialogprocess. Community Dialouge arbetar specifikt med dialogträning genom workshops som är till för att hjälpa att förändra förståelsen över konflikten och bygga upp förtroende bland människor som har motsatta åsikter. Till exempel ”Consensus Building Dialouge Programme”, som också arbetar för narrativ inkorporering, erbjuder workshops där deltagare får ta del av varandras narrativ genom dialogövningar, utveckla en ömsesidig förståelse, lösa meningsskiljaktigheter och hitta sätt att leva tillsammans (Community Dialouge, u.å., b). Ytterligare program som arbetar i linje med det andra steget är ”circle of learning” som främjar lärande genom dialog om konflikten mellan deltagande samhällen (Co-operation Ireland, u.å., b) samt Glebe’s Facilities som främjar ömsesidig förståelse och tillit mellan personer i olika åldrar (Harmony Trust, 2013).

Projekt som handlar om att reflektera över det förflutna och minnas de som lever med konsekvenserna av konflikten är ett annat sätt att arbeta mot försoning för erkännande av varandras narrativ. ”Day of Reflection” är ett exempel på ett sådant program där individer och grupper reflektera över konflikten på Nordirland som ett sätt att engagera sig för en positiv framtid och reflekterar över ens egna attityder (Consultative Group on the Past, 2009: 100–102). Mer specifikt är fokus på att arbeta för att grupper ska erkänna sina handlingar som rör sin roll i konflikten i och om Nordirland (McLaughlin, 2012: 14).

4.2.3 Ansvar

Det tredje steget som ska analyseras är ansvar. Studien syftar till hur man kan se arbetet för att få människor att ta ansvar för sina handlingar i lokala organisationers visioner och projekt. Få organisationer verkar se arbetet för ansvar som en prioritet. Det nämns sällan som ett viktigt steg i beskrivningar, mål, visioner eller uppdrag. Tre av organisationerna talade om sanning och rättvisa, och anser att det är viktigt eller nämner ansvar som något de arbetar mot uttryckligen. Harmony Trust anser att sanning och ansvar är viktigt för att förbättra nivåerna av förtroende inom och mellan samhällen, och minska nivåerna av fördomar i området (Harmony Community Trust, 2013). Vidare strävar Youth Link efter kollektivt ansvar och främjar respekt, tillit och inkludering i ett kulturellt mångfaldigt samhälle (Youth Link, u.å., b). Slutligen talar Healing Through Remembering om sanningssökande, att offer har rätt att få veta vad som hände under konflikten och strävar efter att de ansvariga i konflikten ska ställas inför rätta (Healing Through Remembering, u.å., b: 75–76).

Om man ser ansvar som en fortsättning på erkännande, arbetar vissa organisationer på liknande sätt på detta steg. Det framgick att de organisationer som

försöker att få personer att erkänna sina respektive narrativ som legitima, arbetar också för att få människor att ta ansvar för sina handlingar. Dock var det bara en organisation som analyserades som nämner att ansvar är viktigt för att försoningsprocessen på Nordirland ska fortsätta. Projektet, som nämndes i förgående underrubrik, som "Day of Reflection", kan i viss uträkning ses arbeta för ansvar. Detta eftersom personer som deltar i programmet arbetar för att ta ansvar för sina handlingar i konflikten och fråga sig hur man tillät sig att hamna i den situationen och vad man kunde ha gjort annorlunda (McLaughlin, 2012: 14).

4.2.4 Narrativ inkorporering

Slutligen är det fjärde steget som ska analyseras narrativ inkorporering. Studien syftar till hur man kan se arbetet för att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna i lokala organisationers visioner och projekt. Huvudmålet för några av de organisationer som arbetar med försoning på Nordirland, verkar vara narrativ inkorporering. Det är dock tydligt att det nordirländska samhället inte riktigt är där ännu, och tidigare stadier prioriteras. För även om vissa organisationer arbetar med narrativ inkorporering, är deras beskrivningar av detta ganska lösa.

Tre av organisationerna talar om att "skapa en enad identitet" och "enat samhället", "delad framtid", i deras mål, visioner och rapporter, vilket kan vara ett sätt att uttrycka narrativ inkorporering på (Co-operation Ireland, u.å., a; Harmony Community Trust, 2013; Speedwell Trust u.å., b). Till exempel, anger organisationen Co-operation Ireland som sin vision att de arbetar för att bygga ett enat samhälle genom att ta itu med frågor om konflikten och förbättra relationen mellan människorna (Co-operation Ireland, u.å., b).

Specifika projekt som är utformade för att arbeta med narrativ inkorporering är få. En del projekt försöker att införliva det förflutnas narrativ för de två sidorna och uppnå full integration för hela befolkningen, vilket Speedwell Trust arbetar för i sina program genom undervisningsprogram för barn vilket ska främja en inkluderad atmosfär (Speedwell Trust, u.å., b). Dessutom syftar "Civic Innovation Programme" och "Consensus Building Dialogue Programme" till att bygga ett enat samhälle genom att personer kommer överens om en gemensam vision. En förståelse för varandras ståndpunkter genom dialog är en bra metod för att hantera meningsskiljaktigheter och komma överens om gemensamma lösningar om ett gemensamt narrativ om konflikten (Community Dialogue, u.å., c). I linje med detta program, har "Children & Youth programme" ett liknande syfte. Ungdomar med olika bakgrund arbetar tillsammans i aktiviteter med målet att utveckla deras medvetenhet om olika identiteter och attityder som ska främja goda relationer och en känsla av gemensam framtid (Harmony Community Trust, 2013).

4.3 Jämförande diskussion av nivåerna

Baserat på analysen kan det diskuteras vilken roll narrativ spelar i försoningsprocessen på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå på Nordirland. Narrativ kan ha olika funktioner i en försoningsprocess beroende på vilken nivå i samhället och vad man fokuserar på i en försoningsprocess. På gräsrotsnivån och elitnivån är det tydligt att aktörerna fokuserar på olika försoningsmekanismer från de fyra stegen i Auerbachs försoningspyramid. Ett generellt tema är att narrativ spelar en viktig roll i att sammanföra människor från olika etniciteter, religioner eller kulturer.

Genom att analysera material från de olika stegen, blev det tydligt att regeringen prioriterar det första steget som handlar om mötet. Det går i linje med Auerbachs definition av försoning eftersom regeringen försöker förändra de stridande parternas attityder från förnekelse till acceptans för varandra. Det märks i regeringens strävan att sammanföra människor från olika grupper i "Oral History Archive" och "storytelling" där personer kan reflektera över sitt förflutna och får en djupare förståelse för andras upplevelser av konflikten. Regeringens arbete för att främja mötet mellan personer var även tydligt i deras projekt för "Sport Matters".

Efter att ha analyserat organisationernas visioner och deras projekt framkom det att de likt elitnivån har fokuserat på det första steget av försoningspyramiden. Dessutom har såväl organisationerna som regeringen anordnat projekt för "storytelling" samt har organisationerna även utformat program med fokus på att integrera personer från olika grupper. Eftersom många människor på båda sidor fortsätter att se varandra som fiender, utgör framför allt "storytelling" en viktig del i försoningsarbetet och är en relationell process där de olika grupperna bekantar sig med varandra.

Utifrån analysen, belyser både regeringen och organisationerna att det andra steget, erkännande, är viktigt. Genom att analysera hur regeringen arbetar för att få personer att erkänna sina handlingar under konflikter på elitnivån, framkommer det att HET och kommissionen för offer och överlevare är viktiga mekanismer till sanning och officiellt erkännande. Dessutom är deras workshops som inkluderar grupper som är fientliga mot varandra och även överlevare från konflikten betydelsefulla eftersom de tillåter personer att få höra sanningen om vad som hände. Trots regeringens arbete för försoning, påverkas samtidigt hela försoningsprocessen av att det inte finns en tydlig policy ramverk för processen och det inte finns någon sanningskommission eller tribunal som kan hantera det förflutna. Det kan ha varit anledningen till att statliga initiativ har kombinerats med insatser från lokala organisationer. Jämfört med elitnivån, fokuserar många organisationer på dialogträning och projekt som handlar om att reflektera över konflikten, vilket har visat sig varit effektivt för att erkänna gruppens narrativ på ett informellt sätt. Det är därför i linje med Auerbachs definition av försoning eftersom syftet har varit att förbättra relationen mellan katoliker och protestanter.

I jämförelse med arbetet för möte och erkännande på elitnivå och gräsrotsnivå, har inte organisationerna eller regeringen prioriterat steget som handlar om att personer ska ta ansvar för sina handlingar och det har därmed inte varit huvudmålet

i försoningsprocessen. Däremot går det att argumentera för att regeringen har arbetat mer för att parterna i konflikten ska ta ansvar för vad som har gjorts än organisationerna. Efter att ha analyserat materialet om erkännande på elitnivån blev det tydligt att offentliga ursäkter har varit en viktig del i försoningsarbetet där offer och anhöriga har fått veta sanningen. När det gäller organisationerna, verkar få se ansvar som en prioritet eftersom det inte nämns så ofta i deras beskrivningar, mål eller uppdrag. En anledning till detta kan vara att de har ansett att de två första stegen varit det viktigaste att arbeta för att försona de olika grupperna.

Genom att ha analyserat regeringens och lokala organisationers mål och projekt är det tydligt att de arbetar för att det inte ska finnas några tvister mellan katolikerna och protestanterna, vilket stödjer Auerbachs definition av försoning. På elitnivån, framkommer det att regeringen eftersträvar integrerade/delad undervisning som fokuserar på narrativ inkorporering, även om samhället fortfarande är mycket segregerat. På liknande sätt försöker organisationerna arbeta för ett enat samhälle och skapa en enad identitet. Till skillnad från regeringen, anordnar organisationerna speciellt projekt som handlar om konsensusbyggande där personer diskuterar fram gemensamma lösningar om konflikten. Däremot har både regeringen och organisationerna gemensamt att det finns få specifika projekt som är utformade för att arbeta med narrativ inkorporering. Därför går det att argumentera att det nordirländska samhället inte prioriterar detta steg och att det inte behövs för att nå full försoning.

Sammanfattningsvis, framgår det av de empiriska resultaten att försoningsprocessen av lokala organisationer och regeringen fokuserar på mänsklig interaktion och hur relationer kan omvandlas. Det gör att mötet och erkännande på elitnivån och gräsrotsnivån är de vanligaste stegen att arbeta för i försoningsprocessen på Nordirland. En anledning till att de första två stegen prioriteras kan vara att dessa anses vara viktigare i den övergripande försoningsprocessen. Eftersom dessa stegen är de första stegen i försoningspyramiden och grunden för att personer ska kunna ta ansvar för sina handlingar, be om ursäkt och inkorporera narrativen, kan det kännas som ett naturligt val att välja. I relation till den tidigare forskningen om narrativ belyser forskare vikten av narrativ som en källa till sanning och relationsbyggande, något regeringen och organisationerna har fokuserat på i försoningsarbetet. Vidare framkommer det i den tidigare forskningen att förlåtelse, rättvisa och förståelse för varandra har en stor betydelse i att återupprätta relationen mellan tidiga konfliktparter, vilket även har varit en viktig komponent i steget som arbetar för erkännande mellan katolikerna och protestanterna.

Resultaten från organisationerna och regeringen bör också tas kritiskt. Att dela upp organisationernas och regeringens försoningsarbete på olika nivåer och steg ger en förenklad bild av verkligheten eftersom andra synsätt på försoning kan missas. Till exempel kan organisationerna och regeringen arbeta med några av stegen som inte redogörs tydligt i deras rapporter eller på deras hemsidor, vilket gör att man får en felaktig bild av deras arbete.

5 Slutsats

Studiens forskningsfråga är: *vilken roll spelar narrativ i försoningsprocessen på gräsrotsnivå jämfört med elitnivå på Nordirland?*

Denna studie har undersökt försoningsprocessen bland lokala organisationer och regeringen på Nordirland genom att applicera Lederachs fredsbyggande pyramid och fyra av de sju stegen av Auerbachs försoningspyramid. Material från regeringen, lokala organisationer samt nyhetsartiklar har analyserats med metoden för kvalitativ innehållsanalys där målet är att förklara vilken roll narrativ har i försoningsprocessen på Nordirland.

Genom att analysera regeringens och organisationernas försoningsarbete gällande vad de säger och gör på de fyra stegen på gräsrotsnivå och elitnivå visar studien att narrativ spelar en viktig roll i försoningsprocessen på Nordirland. Det är tydligt i organisationernas och regeringens försoningsarbete på de fyra stegen att narrativ genomsyras i deras arbete och visioner, där mötet och erkännande har prioriterats. I analysen framgick det att deras huvudområde är att arbeta med att integrera katoliker och protestanter med varandra, försöka få de att förstå varandras narrativ, och främja relationsskapande. Utifrån Auerbachs syn på försoning, handlar det om att regeringen och organisationerna vill förändra parternas attityder från förnekelse till acceptans i sina projekt med syftet att de ska ta del av andras narrativ. En förklaring till att stegen för erkännande och möte har prioriterats, kan beror på att försoningen antingen inte kommit långt i processen eller att stegen för mötet och erkännande anses vara viktigare i den generella försoningsprocessen.

Ytterligare går det att diskutera hur materialet i studien lär oss om försoning generellt. Syfte med studien har varit att bidra till forskningen om försoning i post-konfliktsamhällen. Genom att undersöka rollen av narrativ i försoningsprocessen på gräsrotsnivå och elitnivå, kan studien bidra till freds- och konfliktforskning. Studien belyser olika alternativ till försoning, där mötet mellan fientliga grupper och erkännande av varandras narrativ har en stor betydelse för fortsatt försoningsarbete. Att använda Auerbachs försoningspyramid kombinerat med Lederachs fredsbyggande pyramid, kan bidra till det teoretiska studiet av försoning genom en diskussion om hur olika aktörer ser på rollen av narrativ i försoningsprocessen.

Resultaten från denna studie beskriver inte försoningsprocessen på Nordirland i sin helhet, eftersom den bara undersöker vissa aspekter av processen. Därför hade det varit intressant för framtida forskning att göra en komparativ forskning om rollen av narrativ i olika kontexter, för att kunna dra mer generella slutsatser om dess roll i försoningsprocesser. Det hade också varit intressant att undersöka andra aktörer som diasporan, större internationella organisationer, och andra lokala organisationer och jämföra dessa med andra empiriska fall. Det möjliggör för att fler generaliseringar kan dras om likheter och skillnader i hur försoningen fungerar.

6 Referenslista

- Adwan, S., 2001. "Schoolbooks in the Making: From Conflict to Peace, A Critical Analysis of the New Palestinian Textbooks", *Palestine- Israel Journal of Politics, Economics and Culture*, 8(2), s. 58-68.
- Aiken, N. T., 2010. "Learning to Live Together: Transitional Justice and Intergroup Reconciliation in Northern Ireland", *International Journal of Transitional Justice*, 4(2), s. 166-188.
- Astarita, C., 2020. "The Trap of an Official Apology: The Power of Civil Society in Promoting Reconciliation", *East Asia*, 37(1), s. 21-43.
- Auerbach, Y., 2004. "The Role of Forgiveness in Reconciliation" i Bar- Siman Tov, Y. *From Conflict Resolution to Reconciliation*. Oxford: Oxford University Press, s 149-175.
- Auerbach, Y., 2005a. "Conflict resolution, forgiveness and reconciliation in material and identity conflicts", *Humboldt Journal of Social relations*, 29(2), s. 41-80.
- Auerbach, Y., 2005b. "Forgiveness and Reconciliation: The Religious Dimension", *Terrorism and Political Violence*, 17(3), s. 469-485.
- Auerbach, Y., 2009. "The Reconciliation Pyramid- A Narrative- Based Framework for Analyzing Identity Conflicts", *Political Psychology*, 30(2) s. 291-318.
- Bar- Siman-Tov, Y., 2004. "Introduction: Why Reconciliation?" i Bar- Siman- Tov, Y. *From Conflict Resolution to Reconciliation*. Oxford: Oxford University Press, s 3-9.
- Bar- Tal, D. & Bennink, G. H., 2004. "The Nature of Reconciliation as an Outcome and as a Process?" i Bar- Siman- Tov, Y. *From Conflict Resolution to Reconciliation*. Oxford: Oxford University Press, s 11-38.
- Björkdahl, A. & Höglund, K., 2013. "Precarious peacebuilding: friction in global-local encounters", *Peacebuilding*, 1(3), s. 289-299.
- Boehle, J., 2021. "Forgiveness, restorative justice and reconciliation in sustainable peacebuilding: contemporary debates and future possibilities". *Global Change, Peace & Security*, 33(2), s. 103-123.
- Brown, D., 2017. "Linfield's 'Hawk of Peace': pre-Ceasefires reconciliation in Irish League football", *Soccer & Society*, 18(5-6), s. 679-692.
- Chandler, D. J., 2016. "Women and Reconciliation: A Pathway to Peace". *Journal for the Study of Peace and Conflict*, s. 21-36.
- Clarke, J. N., 2011. "Transitional Justice, Truth and Reconciliation: An Under-Explored Relationship", *International Criminal Law Review*, 11(2), s. 241- 261.
- Clegg, C., 2008. "Embracing a Threatening Other: Identity and Reconciliation in Northern Ireland" i C.H Kim, S.; Kollontai, P. & Hoyland, G. *Peace and*

- Reconciliation: In Search of Shared Identity*. England: Ashgate Publishing Limited, 81-93.
- Couto, R. A., 2001. "The Third Sector and Civil Society: The Case of the "YES" Campaign in Northern Ireland, *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 12(3), s. 221- 238.
- Daicoff, S., 2013. "Apology, Forgiveness, Reconciliation & Therapeutic Jurisprudence", *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*, 13(1), s. 131-180.
- Daphi, P., 2017. *Becoming a Movement: Identity, Narrative and Memory in the European Global Justice Movement*, London: Rowman & Littlefield International.
- Eriksson, A., 2009. "A Bottom-Up Approach to Transformative Justice in Northern Ireland", *The International Journal of Transitional Justice*, 3(3), s. 301-320.
- Estamond, M., 2010. "Introduction: Reconciliation, reconstruction, and everyday life in war-torn societies. *Focaal*, 57, s. 3-16.
- Ginty, R. M., 2010. "Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-Up Peace", *Security Dialogue*, 41(4), s. 391-412.
- Halperin, S., & Oliver Heath, 2017. *Political research: Methods and Practical Skills*. Oxford: Oxford University Press.
- Hancock, L. E., 2008. "The Northern Irish Peace Process: From Top to Bottom". *International Studies Review*, s. 203-238.
- Hancock, L. E., 2014. "Narratives of Identity in the Northern Irish Troubles", *Peace & Change*, 39 (4), s. 443- 467.
- Hansson, U., Roulston, S., 2021. "Integrated and shared education: Sinn Féin, the Democratic Unionist Party and educational change in Northern Ireland", *Policy Futures in Education*, 19(6) s. 730- 746.
- International Alert, 2014. "Mechanisms of public participation and multi-track diplomacy in peace processes: Lessons from Northern Ireland". Tillgänglig: <https://www.international-alert.org/wp-content/uploads/2021/08/Caucasus-Public-Participation-Ireland-EN-2014.pdf> . Hämtdatum: 2022- 05- 08.
- Kelleher, A. & Johnson, M., 2008. "Religious Communities as Peacemakers: A Comparison of Grassroots Peace Processes in Sudan and Northern Ireland", *Civil Wars*, 10(2), s. 148-172.
- Krause, J., Krause, W. & Bränfors, P., 2018. "Women's Participation in Peace Negotiations and the Durability of Peace", *International Interactions*, 44(6), s. 985-1016.
- Lederach, J. P., 1997. *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D. C: United States Institute of Peace.
- Lundy, M. & McGovern, M., 2008. "Whose Justice? Rethinking Transitional Justice from the Bottom Up", *Journal of law and society*, 35(2), s. 265-192.
- Lundy, P., 2011. "Paradoxes and challenges of transitional justice at the 'local' level: historical enquiries in Northern Ireland", *Contemporary Social Science*, 6(1), s. 89-105.
- McDowell, P., 2021. "The Irish Churches Peace Project: A Catalyst for Peace", *Irish Theological Quarterly*, 86(1), s. 3-20.
- McKeown, S., 2013. *Identity, Segregation and Peace-Building in Northern Ireland: A Social Psychological Perspective*. New York: Palgrave Macmillan.

- Mitchell, D., Somerville, I. & Hargie, O., 2016. "Sport for peace in Northern Ireland? Civil society, change and constraint after the 1998 Good Friday Agreement", *The British Journal of Politics and International Relations*, 18(4), s. 981- 996.
- Murphy, C., 2007. "Political Reconciliation, the Rule of Law, and Genocide". *European Legacy*, 12(7), s. 853-865.
- Nagy, R., 2002. "Reconciliation in Post- Commission South Africa: Thick and Thin Accounts of Solidarity", *Canadian Journal of Political Science*, 35(2), s. 323-346.
- O'Leary, B., 2018. "The Twilight of the United Kingdom & Tíocfaidh ár lá: Twenty Years after the Good Friday Agreement". *Ethnopolitics*, 17(3), s. 223-242.
- Papadakis, Yiannis, 2008. "Narrative, Memory and History Education in Divided Cyprus", *History & Memory*, 20(2), s. 128-148.
- Peace Direct: Insight on Conflict, *Reconciliation: Organisations in Northern Ireland*, [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.peaceinsight.org/en/locations/northern-ireland/?location=northern-ireland&theme>. Hämtdatum: 2022- 05- 08.
- Power, M., 2005. "Building communities in a post-conflict society: churches and peace-building initiatives in Northern Ireland since 1994". *The European Legacy*, 10(1), pp. 55-68.
- Reimer, N. K., Hughes, J., Blaylock, D., Donnelly, C., Wölfer, R. & Hewstone, M., 2022. "Shared Education as a Contact- based Intervention to Improve Intergroup Relations Among Adolescents in Postconflict Northern Ireland", *American Psychological Association*, 58(1), s. 193-208.
- Rice, C., Stanton, E. & Taylor, M., 2021. "A Communication Toolkit to Build Trust: Lessons from Northern Ireland's Civil Society Peacebuilders", *Voluntas*, 32(5), s. 1154- 1164.
- Rosoux, V., 2009. "Reconciliation as a Peace- building Process: Scope and Limits" i Bercovith, J., Kremenyuk, V., & Zartman, W (red.). *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*, London: SAGE Publications Ltd, s. 543- 563.
- Rosoux', V., 2013. "Is Reconciliation Negotiable?", *International Negotiation*, 18(3), s. 471-493.
- Sarkin, J., 2008. "Achieving Reconciliation in Divided Societies: Comparing the Approaches in Timor- Leste, South Africa and Rwanda", *Yale Journal of International Affairs*, 3(2), s. 1-25.
- Schreier, R., 2008. "Establishing a Shared Identity: The Role of the Healing of Memories and of Narratives" i C.H Kim, S.; Kollontai, P. & Hoyland, G, *Peace and Reconciliation: in Search of Shared Identity*, England: Ashgate Publishing Limited, s. 7-20.
- Skarlato, O., Byrne, S., Ahmed, K. & Hyde, J. H., 2013. "Grassroots Peacebuilding in Northern Ireland and the Border Counties: Elements of An Effective Model", *Peace and Conflict Studies*, 20(1), s. 2-26.
- Skarlato, O., Byrne, S., Ahmed, K. & Karari, P., 2016. "Economic Assistance to Peacebuilding and Reconciliation Community- Based Projects in Northern Ireland and the Border Counties: Challenges, Opportunities and Evolution", *International Journal of Politics, Culture & Society*, 29(2), s. 157-182.

- Småberg, M., 2017. "Försoning" i Aggestam, K. & Höglund, K., red. Om krig och fred. *En introduktion till freds- och konfliktstudier*. Lund: Studentlitteratur, s. 305–319.
- Stefansson, A. H., 2010. "Coffee after cleansing? Co-existence, co-operation, and communication in post-conflict Bosnia and Herzegovina", *Focaal—Journal of Global and Historical Anthropology*, 2010 (57), s. 62-76.
- Uppsala Conflict Data Program (UCDP), 2017. *United Kingdom: Northern Ireland*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://ucdp.uu.se/conflict/315>. Hämtdatum: 2022-04-05.
- Webster, L. & Mertova, P., 2007. *Using Narrative Inquiry as a research method: an introduction to using critical event narrative analysis in research on learning and teaching*. London: Routledge.
- White, T. J., 2007. "Civil society and Peace in Northern Ireland society", *Peace Review*, 19(3), s. 445-451.
- Wielenga, C., 2014. "Reconciliation from the top down? Government institutions in South Africa, Rwanda and Burundi", *Strategic Review for Southern Africa*, 36(1), s. 25-46.
- Zamir, S., 2017. "Building a reality of peace and reconciliation through school textbooks: lessons for the Israeli–Palestinian case", *Israel Affairs*, 23(3), s. 561–574.

7 Analyserat material

7.1 Gräsrotsnivån

1. Harmony Community Trust:

Harmony Community Trust, 2013. *Annual Report*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.harmonyct.plus.com/aims.html>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Harmony Community Trust. *Aims and Spirits*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.harmonyct.plus.com/aims.html>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

2. Healing Through Remembering:

Healing Through Remembering, u.å, a. *Who we are*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://healingthroughremembering.org/who-we-are/>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Healing Through Remembering, u.å., b. *Conversation Guide on Dealing with the Past*. [Elektronisk] Tillgänglig http://healingthroughremembering.org/wp-content/uploads/2015/11/Conversation_Guide.pdf. Hämtdatum: 2022- 04-05.

McLaughlin, H., 2012. *Day of private reflection*. [Elektronisk] Tillgänglig http://healingthroughremembering.org/wp-content/uploads/2015/11/HTR_2011_DOR_evaluation.pdf. Hämtdatum: 2022- 04-05.

3. Community Dialogue:

Community Dialogue, u.å, a. *Strategic Plan 2019-2022*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.communitydialogue.org/strategic-plan/>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Community Dialogue, u.å, c. *Civic Innovation Programme 2021-2022*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.communitydialogue.org/portfolio-item/civic-innovation-programme-2021-2022/>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Community Dialogue, u.å, b. *Consensus Building Dialogue Programme 2020-2021*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.communitydialogue.org/portfolio-item/civic-innovation-programme/>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

4. Co-operation Ireland:

Co-operation Ireland, u.å, b. *Learning for Peace Building*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://cooperationireland.org/projects/circle-of-learning/>. Hämtdatum: 2022- 05-05.

Co-operation Ireland, u.å., a. *About Us*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://cooperationireland.org/about-us/#our-approach>. Hämtdatum: 2022- 05-05.

5. Corrymeela:

Corrymeela, 2019. *Storywork- A Summer School*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.corrymeela.org/events/151/storywork-a-summer-school-in>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Corrymeela, u.å. *Who we are*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.corrymeela.org/about/who-we-are>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

6. Speedwell Trust:

Speedwell Trust, u.å., a. *Sporting Diversity*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.speedwelltrust.com/2020/04/25/ks2-sporting-diversity/>. Hämtdatum: 2022- 05-05.

Speedwell Trust, u.å., b. *About Us*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.speedwelltrust.com/about/>. Hämtdatum: 2022- 05-05.

7. Youth Link:

Youth Link, u.å., a. *Kairos – a journey in understanding*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.youthlink.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/Kairos-manual.pdf>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Youth Link, u.å., b. *Values, Vision & Mission*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.youthlink.org.uk/about/values-vision-mission/>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

7.2 Elitnivån

Statliga initiativ:

Consultative Group on the Past, 2009. *Report of the Consultative Group on the Past*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://cain.ulster.ac.uk/victims/docs/consultative_group/cgp_230109_report.pdf. Hämtdatum: 2022- 05-11.

Department for Communities (2021). *Sport overview*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.communities-ni.gov.uk/topics/sport/sport-overview> . Hämtdatum: 2022- 05-11.

Department for Communities. 2010. *The Northern Ireland Strategy for Sport and Physical Recreation 2009-2019*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.communities-ni.gov.uk/publications/northern-ireland-strategy-sport-and-physical-recreation-2009-2019>. Hämtdatum: 2022- 05-11.

Department for Communities. *A New Sport and Physical Activity Strategy for Northern Ireland*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.bps.org.uk/sites/www.bps.org.uk/files/Policy/Policy%20->

[%20Files/Consultation%20%20Sport%20and%20Physical%20Activity%20Strategy%20NI.pdf](#). Hämtdatum: 2022- 05-11.

Northern Ireland Executive, 2013. *Together: Building A United Community*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.executiveoffice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/ofmdfm_dev/together-building-a-united-community-strategy.pdf . Hämtdatum: 2022- 05-11.

Stormont House Agreement. 2014. *Stormont House Agreement*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.gov.uk/government/publications/the-stormont-house-agreement>. Hämtdatum: 2022- 05-11.

Kommissioner och utredningar:

Amnesty International. 2013. “Northern Ireland: Time to deal with the past”, [Elektronisk]Tillgänglig: https://www.amnesty.org.uk/files/time_to_deal_with_the_past_0.pdf Hämtdatum: 2022- 05-06.

Commission for Victims and Survivors, 2014. *Report on the Dealing with the Past Conference*. [Elektronisk]Tillgänglig: <https://www.cvsni.org/media/1507/cvsni-dwp-conference-report-march-2014.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-09.

Commission for Victims and Survivors. *Vision, Mission & Values*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.cvsni.org/about-us/vision-mission-and-values/>. Hämtdatum: 2022-05-09.

Consultative Group on the Past. 2009. *Report of the Consultative Group on the Past*. [Elektronisk]Tillgänglig: https://cain.ulster.ac.uk/victims/docs/consultative_group/cgp_230109_report.pdf. Hämtdatum: 2022- 05-11.

McAllister, B., Macbride, P. & McDougall, B., 2012. “Comprehensive Needs Assessment”. *Commission for Victims and Survivors*. [Elektronisk]Tillgänglig: <https://www.cvsni.org/media/1434/comprehensive-needs-assessment-february-2012.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-09.

Offentliga ursäkter:

BBC News, 2002. “IRA says sorry to civilian victims”. [Elektronisk]. http://news.bbc.co.uk/1/hi/northern_ireland/2132102.stm. Hämtdatum: 2022- 04-05.

BBC News, 2013a. “Pat Finucane killing: ‘Far worse than anything alleged in Iraq or Afghanistan’”. [Elektronisk]. <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-21283169>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

BBC News. 2013b. “Jerry McCabe: Adams apologies to family over the killing”. [Elektronisk]. <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-21268790>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

BBC, 2010. “Bloody Sunday killings ‘unjustified and unjustifiable’”. [Elektronisk]. <https://www.bbc.com/news/10320609> . Hämtdatum: 2022- 04-05.

BBC, 2022. “Bloody Sunday: David Cameron wanted ‘no doubt’ over apology”. [Elektronisk]. <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-60157409> . Hämtdatum: 2022- 04-05.

- McAllister, B., Macbride, P. & McDougall, B., 2012. "Comprehensive Needs Assessment". *Commission for Victims and Survivors*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.cvsni.org/media/1434/comprehensive-needs-assessment-february-2012.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-09.
- McDonald, H. & Bowcott, O., 2012. "Pat Finucane report: David Cameron apologises over killing". *The Guardian*. [Elektronisk]. <https://www.theguardian.com/uk/2012/dec/12/pat-finucane-report-david-cameron-apologises> . Hämtdatum: 2022- 04-05.
- The Irish Times*, 2003. "IRA issues apology to families of 'Disappeared'". [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.irishtimes.com/news/ira-issues-apology-to-families-of-disappeared-1.506521>. Hämtdatum: 2022- 04-05.

Skolsystemet:

- Department of Education, a. *Shared Education*. [Elektronisk] Tillgänglig <https://www.education-ni.gov.uk/articles/what-shared-education> . Hämtdatum: 2022-05-09.
- Department of Education, b. *Integrated Schools*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.education-ni.gov.uk/articles/integrated-schools>. Hämtdatum: 2022-05-09.
- Northern Ireland Council for Integrated Education. *What is integrated Education?* [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.nicie.org/what-is-integrated-education/>. Hämtdatum: 2022-05-09.
- Northern Ireland Executive, 2013. *Together: Building A United Community*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.executiveoffice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/ofmdfm_dev/together-building-a-united-community-strategy.pdf . Hämtdatum: 2022- 05-11.
- Statistics and Research Branch, 2019. *Northern Ireland Good Relations Indicators Annual Update* [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.executiveoffice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/execoffice/ni-good-relations-indicators-annual-update-2019-report.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-09.
- Wallace, A., 2021. "Integrated education in Northern Ireland is urgent- why can't our leaders see that?". *The Guardian*. [Elektronisk]. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/dec/02/integrated-education-northern-ireland-school>. Hämtdatum: 2022- 04-05.